

# **Wybory do sejmiku województwa warmińsko-mazurskiego w 1998 i 2002. Ciężki nokaut...**

## **Wprowadzenie**

Rząd Jerzego Buzka i parlament wybrany w 1997 roku uchwalił kilka reform w państwie, w tym reformę samorządową, która powoływała m.in. szesnaście nowych województw samorządowych. Województwo warmińsko-mazurskie powstało z trzech głównych obszarów, tj. dotychczasowego województwa olsztyńskiego (w całości) oraz części elbląskiego i suwalskiego, a także niewielkich fragmentów toruńskiego, ciechanowskiego i ostrołęckiego.

Główne obszary nowego województwa w wyborach do Sejmu 1997 roku tworzyły trzy okręgi wyborcze: okręg nr 10 – elbląskie, nr 29 – olsztyńskie i nr 43 – suwalskie. W Elblągu i Olsztynie wygrał Sojusz Lewicy Demokratycznej, zaś w Suwałkach – Akcja Wyborcza „Solidarność”. Po jednym mandacie (w Elblągu i Olsztynie) otrzymała Unia Wolności, która współtworzyła koalicję z AWS na poziomie krajowym.

---

[1] ORCID: 0000-0003-1939-6407.

**Tabela 16.1. Wyniki wyborów do Sejmu 1997 r. w okręgach: elbląskim, olsztyńskim i suwalskim.**

|     | Okręg elbląski<br>(frekwencja 40,97) |         | Okręg olsztyński<br>(frekwencja 42,49) |         | Okręg suwalski<br>(frekwencja 40,80) |         |
|-----|--------------------------------------|---------|----------------------------------------|---------|--------------------------------------|---------|
|     | Głosy (%)                            | Mandaty | Głosy (%)                              | Mandaty | Głosy (%)                            | Mandaty |
| AWS | 26,26                                | 2       | 25,86                                  | 3       | 33,34                                | 3       |
| SLD | 33,92                                | 2       | 33,40                                  | 4       | 27,04                                | 2       |
| UW  | 12,70                                | 1       | 15,16                                  | 1       | 10,57                                | 0       |

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PKW.

## Wybory 1998

Nowo powołane województwo warmińsko-mazurskie liczyło poniżej 2 mln. mieszkańców, zatem – zgodnie z art. 160 Ordynacji wyborczej do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw sejmik miał składać się z 45 radnych. Województwo zostało podzielone na siedem okręgów, z których okręgi 4, 5 i 7 zostały utworzone z dawnego województwa olsztyńskiego (por. tabela 16.2). Należało przypuszczać, że wybory do sejmiku będą dogrywką meczu między AWS a SLD rozegranego rok wcześniej na polu parlamentarnym. Dawne województwo elbląskie wzmacniało lewą stronę politycznego spektrum, a Mazury Wschodnie i Północne – prawą.

**Tabela 16.2. Podział województwa warmińsko-mazurskiego na okręgi wyborcze w wyborach do sejmiku województwa w 1998 roku.**

| Okręg | Granice okręgu                                           | Liczba radnych |
|-------|----------------------------------------------------------|----------------|
| 1     | m. Elbląg, powiat elbląski                               | 6              |
| 2     | powiaty: elcki, giżycki, olecko-gołdapski, piski         | 9              |
| 3     | powiaty: iławski, nowomiejski, działdowski               | 6              |
| 4     | powiaty: ostródzki, olsztyński                           | 7              |
| 5     | m. Olsztyn                                               | 5              |
| 6     | powiaty: lidzbarski, braniewski, bartoszycki, kętrzyński | 7              |
| 7     | powiaty: mrągowski, szczycieński, nidzicki               | 5              |

Źródło: Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 21 sierpnia 1998 r. w sprawie podziału powiatów i województw na okręgi wyborcze oraz ustalenia liczby radnych wybieranych w każdym okręgu wyborczym, Dz. U. 1998, nr 109, poz. 688.

We wszystkich okręgach zarejestrowano sześć ogólnopolskich komitetów wyborczych; nie zgłoszono komitetów lokalnych. Ogółem zarejestrowano 373 kandydatów, w tym 90 kobiet (czyli 24,13%). Najmniej kobiet zgłosił Sojusz Lewicy Demokratycznej – osiem (13,33%), natomiast najwięcej Rodzina Polska – 27, czyli w połowie listy tego komitetu tworzyły kandydatki. Najmniej kobiet zgłoszono w okręgach nr 3 i nr 7 (tabela 16.3). Spośród czterech głównych komitetów kobiety otwierały listy wyborcze w zaledwie dwóch przypadkach: wojewoda elbląski Maria Piór była jedynką AWS w okręgu nr 1 i Irena Petryna w okręgu nr 4 na liście Przymierza Społecznego. Główna walka o mandaty rozegrać się miała między SLD a AWS, natomiast Unia Wolności i Przymierze Społeczne (głównie PSL) walczyć miały o trzecie miejsce.

**Tabela 16.3. Liczba kandydatów w wyborach do sejmiku województwa warmińsko-mazurskiego w 1998 r. z uwzględnieniem podziału na płeć (w nawiasach kobiety).**

| Okręg | 1       | 2       | 3      | 4       | 5       | 6       | 7      | Suma     |
|-------|---------|---------|--------|---------|---------|---------|--------|----------|
| SLD   | 12 (1)  | 11 (4)  | 8 (0)  | 8 (1)   | 9 (2)   | 6 (0)   | 6 (0)  | 60 (8)   |
| AWS   | 9 (2)   | 10 (2)  | 7 (1)  | 13 (2)  | 10 (1)  | 10 (3)  | 7 (2)  | 66 (13)  |
| UW    | 12 (4)  | 14 (5)  | 6 (0)  | 10 (2)  | 5 (1)   | 7 (1)   | 6 (1)  | 60 (14)  |
| PS    | 12 (2)  | 13 (1)  | 8 (0)  | 12 (4)  | 10 (3)  | 12 (1)  | 9 (0)  | 76 (11)  |
| RPO   | 9 (3)   | 9 (2)   | 7 (2)  | 10 (3)  | 9 (2)   | 7 (4)   | 6 (1)  | 57 (17)  |
| RP    | 7 (4)   | 9 (5)   | 6 (2)  | 9 (4)   | 10 (7)  | 7 (3)   | 6 (2)  | 54 (27)  |
| Suma  | 61 (16) | 66 (19) | 42 (5) | 62 (16) | 53 (16) | 49 (12) | 40 (6) | 373 (90) |

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PKW.

Na listach AWS znaleźli się kandydaci z ugrupowań politycznych i społecznych, głównie wskazani przez związek zawodowy NSZZ „Solidarność”, w tym nominowani przez różne organizacje katolickie. Ważne było także pokazanie jedności politycznej i poparcia dla polityki rządu. Maria Piór – liderka listy w okręgu nr 1 – była wojewodą elbląskim i działaczką Stronnictwa Konserwatywno-Ludowego. Wojewodą suwalskim był Paweł Podczaski (RS AWS), jedynka w okręgu nr 2, a wojewoda olsztyński Zbigniew Babalski (RS AWS) – w okręgu nr 4. Wszyscy wojewodowie mieli być twarzą reformy terytorialnej rządu Buzka. Cała trójka zdobyła mandaty: Podczaski z trzecim wynikiem, zaś Babalski zrezygnował z mandatu obejmując urząd pierwszego

województwa warmińsko-mazurskiego. W okręgu nr 3 jedynką był senator z województwa ciechanowskiego Sławomir Willenberg (RS AWS). Także w Przymierzu Społecznym listy układane były w sposób koncyliacyjny – ze względu na słabość innych ugrupowań na listach znaleźli się głównie działacze PSL i grup emeryckich. Wyjątkiem był okręg obejmujący Olsztyn, gdzie liderem listy był Arkadiusz Augustyniak z Unii Pracy.

Zbiorcze wyniki wyborów przedstawione zostały w tabeli 16.4. W liczbach bezwzględnych ugrupowania postsolidarnościowe oraz prawica zdobyły więcej głosów niż postkomunistyczna lewica i PSL (w Przymierzu Społecznym). Jednak najwięcej głosów i mandatów (17) uzyskał Sojusz Lewicy Demokratycznej. Do sejmiku wybrano zaledwie trzy kobiety: była posłankę PSL I. Petrynę (PS) oraz M. Piór i lekarkę z Nowego Miasta Lubawskiego Elżbietę Szpanelewską (obie z AWS).

**Tabela 16.4. Wyniki wyborów do warmińsko-mazurskiego sejmiku województwa w 1998 r.**

| Komitet | Liczba głosów | % głosów | Liczba mandatów | % mandatów |
|---------|---------------|----------|-----------------|------------|
| SLD     | 141 921       | 33,17    | 17              | 37,78      |
| AWS     | 123 030       | 28,76    | 16              | 35,56      |
| PS      | 67 975        | 15,89    | 6               | 13,33      |
| UW      | 58 414        | 13,65    | 6               | 13,33      |
| RP      | 24 296        | 5,68     | -               | -          |
| RPO     | 12 161        | 2,84     | -               | -          |
| Suma    | 427 797       | 100,00   | 45              | 100,00     |

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PKW.

Przypuszczenia o polaryzacji poglądów na obszarze nowego województwa potwierdziły wyniki okręgowe (por. tabela 16.5). Sojusz Lewicy Demokratycznej najwyższe wyniki osiągnął w okręgu nr 1 (dawne województwo elbląskie), w Olsztynie (okręg nr 5) oraz w mieszanych okręgach nr 3 i nr 6. Akcja Wyborcza Solidarność minimalnie wygrała w okręgu nr 2 (czyli dawne suwalskie) i w okręgu nr 4 oraz wyraźnie w okręgu nr 7. Ponadto, w okręgach nr 5 i 7, zauważyć można ponad ośmioprocentowe poparcie dla Stowarzyszenia „Rodzina Polska”. Natomiast nieujęty w tabeli Ruch Patriotyczny „Ojczyzna”

tylko w okręgu nr 4 uzyskał poparcie powyżej pięciu procent, oscylując w pozostałych wokół 2-3%. Unia Wolności zajęła trzecie miejsce przed Przymierzem Społecznym tylko w okręgu obejmującym miasto Olsztyn (nr 5).

Okręgi dawnego województwa olsztyńskiego oraz suwalskiego dały głównym rywalom remis. Zdecydowane zwycięstwo SLD nad AWS w tradycyjnie lewicowym w okręgu elbląskim można tłumaczyć m.in. niezadowoleniem z rządów AWS–UW, w szczególności sprzeciwem mieszkańców wobec likwidacji województwa oraz przyłączeniem Elbląga do Warmii i Mazur zamiast do Pomorza. Indywidualnie najlepszy wynik osiągnął poseł i prezydent Elbląga Witold Gintowt-Dziewiąłowski, który – jako lider listy – zdobył ponad połowę głosów SLD w okręgu nr 1 (14333). Być może podobne do elblązan antyolsztyńskie motywacje mieli mieszkańcy przyłączonych powiatów (okręg nr 3). Z kolei Olsztyn potwierdził dominację postkomunistycznej lewicy. W okręgu tym najgorszy wynik uzyskało Przymierze Społeczne, które czele listy wystawiło kandydata Unii Pracy.

**Tabela 16.5. Wyniki wyborów do sejmiku w poszczególnych okręgach województwa warmińsko-mazurskiego 1998 r.**

|     | Okręg nr:     | 1      | 2      | 3      | 4      | 5      | 6      | 7      |
|-----|---------------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|
| SLD | Liczba głosów | 22 897 | 24 305 | 21 375 | 19 271 | 19 766 | 21 635 | 12 672 |
|     | % głosów      | 43,23  | 29,46  | 34,18  | 30,16  | 41,29  | 31,34  | 25,88  |
| AWS | Liczba głosów | 16 470 | 24 685 | 14 383 | 19 647 | 13 301 | 20 805 | 13 739 |
|     | % głosów      | 31,09  | 29,92  | 23,00  | 30,75  | 27,78  | 30,13  | 28,06  |
| PS  | Liczba głosów | 5 705  | 16 958 | 12 430 | 9 689  | 2 086  | 11 742 | 9 365  |
|     | % głosów      | 10,77  | 20,55  | 19,88  | 15,16  | 4,36   | 17,01  | 19,13  |
| UW  | Liczba głosów | 4 141  | 11 163 | 10 723 | 8 137  | 7 329  | 9 038  | 7 883  |
|     | % głosów      | 7,82   | 13,53  | 17,15  | 12,73  | 15,31  | 13,09  | 16,10  |
| RP  | Liczba głosów | 2 638  | 3 511  | 1 862  | 3 884  | 3 997  | 4 274  | 4 130  |
|     | % głosów      | 4,98   | 4,26   | 2,98   | 6,08   | 8,35   | 6,19   | 8,43   |

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PKW.

Po trwających miesiąc targach, zawiązano koalicję AWS–PS(L)–UW. Jak donosiła „Gazeta Wyborcza” – zanim złożono podpisy pod umową koalicyjną, spotkanie było kilkakrotnie przerywane. Przyczyną był brak zgody I. Petryny na kandydaturę M. Piór na marszałka sejmiku<sup>[2]</sup>. Ostatecznie wspólnym kandydatem na marszałka został Jerzy Szmit z AWS, dyrektor generalny Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie, a wicemarszałkami – Wojciech Samulowski (UW, były wójt Gietrzwałdu) oraz Irena Petryna (PS). Przewodniczącym sejmiku miał zostać Andrzej Śmietanko z PS, a wiceprzewodniczącym Miron Sycz z UW<sup>[3]</sup>.

Koalicja na pierwszej sesji zgłosiła swoje kandydatury i podzieliła się stanowiskami według umowy. Zarząd województwa wyglądał następująco: marszałek (jako przewodniczący zarządu) Jerzy Szmit (AWS)<sup>[4]</sup>, wiceprzewodniczący zarządu Irena Petryna (PS) i Wojciech Samulowski (UW), członkowie zarządu – Tadeusz Sobierajski (UW) oraz spoza sejmiku Kazimierz Gutowski wskazany przez PSL<sup>[5]</sup>. Prezydium sejmiku tworzyli: przewodniczący Andrzej Śmietanko (PS) oraz wiceprzewodniczący – Paweł Podczaski (AWS), Miron Sycz (UW) i Sławomir Sadowski (AWS)<sup>[6]</sup>. Sojusz Lewicy Demokratycznej nie został uwzględniony w podziale funkcji i przeszedł do opozycji. Sejmik rozpoczął pracę 1 stycznia 1999 roku.

Koalicja rządząca sejmikiem nie przetrwała jednak czteroletniej kadencji<sup>[7]</sup>. Już w maju PSL opuściło koalicję (i funkcje w zarządzie województwa),

---

[2] G. Szydłowski, *Sejmik wzięty*, „Gazeta Wyborcza. Olsztyn”, 09.11.1998.

[3] Tamże.

[4] Uchwała nr I/9/98 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 10 listopada 1998 r. w sprawie wyboru Marszałka Województwa Warmińsko-Mazurskiego.

[5] Uchwała nr I/12/98 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 10 listopada 1998 r. w sprawie wyboru Wiceprzewodniczących i pozostałych Członków Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego.

[6] P. Pietkun, *Porażka SLD*, „Gazeta Wyborcza. Olsztyn”, 12.11.1998.

[7] Zob. T. Gajowniczek, *Scena polityczna województwa warmińsko-mazurskiego w latach 1998–2014*, [w:] *Region Warmii i Mazur w europejskich procesach integracyjnych*, W. T. Morzelewski (red.), Olsztyn 2014, s. 54; T. Gajowniczek, *Bastion lewicy zdobyty. Wybory samorządowe w województwie warmińsko-mazurskim*, [w:] *Wybory do sejmików województw w 2006 roku*, R. Alberski, M. Cichosz, Ł. Tomczak (red.), Wrocław 2010, s. 221–222.

a w październiku 1999 roku zawiązano nową – SLD–PSL–UW<sup>[8]</sup>. Marszałkiem został wówczas lider SLD Andrzej Ryński<sup>[9]</sup>, a na fotel wicemarszałka wróciła I. Petryna (PSL). Do zarządu wszedł także Bogdan Meina (PSL)<sup>[10]</sup>. Członkowie UW, tzn. Samulowski i Sobierajski nieprzerwalnie pełnili swoje funkcje przez całą kadencję.

Zmieniono również prezydium sejmiku. Już w lipcu 1999 r. odwołano P. Podczaskiego i S. Sadowskiego (obaj AWS), w ich miejsce powołano Bronisława Szatana i Władysława Mańkuta (obaj SLD). Zaś w październiku w miejsce A. Śmietanko (jednocześnie był podsekretarzem stanu w Kancelarii Prezydenta RP Aleksandra Kwaśniewskiego) przewodniczącym został wybrany dotychczasowy wiceprzewodniczący M. Sycz (UW), a wiceprzewodniczącym Edward Adamczyk (PSL). Mańkut w 2001 roku objął mandat posła i jego miejsce w prezydium zajął radny Zbigniew Puchajda (SLD).

Także wicewojewoda z UW Marek Żyliński podał się do dymisji. W rozmowie z dziennikarzem „Gazety Wyborczej” powiedział: *„Jestem rodzonym bratem Adama Żylińskiego, szefa regionalnej Unii Wolności, posła tej partii i głównego architekta nowej koalicji sejmikowej. Trudno więc byłoby mi postąpić inaczej. Najbardziej zależy mi na wyjaśnieniu obecnej sytuacji. Nie ulegam bowiem wątpliwości, że w tej chwili – po zmianie przez UW koalicjanta w sejmiku – jest ona dwuznaczna”*<sup>[11]</sup>. Dymisji jednak nie przyjęto i M. Żyliński pełnił urząd do 2001 r.

[8] P. Pietkun, *Zwrot w lewo*, „Gazeta Wyborcza. Olsztyn”, 15.10.1999.

[9] Uchwała nr X/109/99 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 14 października 1999 r. w sprawie odwołania Marszałka Województwa Warmińsko-Mazurskiego i jednoczesnego wyboru Marszałka w trybie określonym w art. 37 ustawy o samorządzie województwa.

[10] Uchwała nr X/110/99 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 14 października 1999 r. w sprawie wyboru Wiceprzewodniczących i pozostałych Członków Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego.

[11] P. Prais, *Nie trzymam się stołka*, „Gazeta Wyborcza. Olsztyn”, 16.10.1999.

## Wybory 2002

Przed wyborami samorządowymi zmniejszono zarówno liczbę okręgów wyborczych (do pięciu), jak i liczbę radnych sejmiku (do trzydziestu).

**Tabela 16.6. Podział województwa warmińsko-mazurskiego na okręgi wyborcze w wyborach do sejmiku województwa w 2002 roku.**

| Okręg | Granice okręgu                                                    | Liczba radnych |
|-------|-------------------------------------------------------------------|----------------|
| 1     | m. Olsztyn, powiaty: olsztyński, nidzicki                         | 6              |
| 2     | powiaty: iławski, ostródzki, nowomiejski, działdowski             | 6              |
| 3     | m. Elbląg, powiaty: elbląski, braniewski, bartoszycki, lidzbarski | 7              |
| 4     | powiaty: kętrzyński, węgorzewski, giżycki, gołdapski, olecki      | 5              |
| 5     | powiaty: mrągowski, szczycieński, piski, ełcki                    | 6              |

Źródło: Uchwała Nr XXXVIII/550/02 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 2 lipca 2002 r. w sprawie podziału Województwa Warmińsko-Mazurskiego na okręgi wyborcze w celu wyboru radnych do Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Dz. Urz. Woj. Warmińsko-Mazurskiego 2002, Nr 91, poz. 1394.

W wyborach wystartowało dwanaście komitetów, z czego osiem zarejestrowało listy we wszystkich pięciu okręgach (por. tabela 16.7). Ogółem na pięćdziesięciu listach znalazło się 462 osób, w tym 155 kobiet (33,55%). Spośród liczących się komitetów, najmniej kobiet było na listach PSL – zaledwie cztery, z czego w dwóch okręgach (nr 1 i 5) nie było ich w ogóle.

W wyborach prezydenckich (2000 r.) kandydat szerokiej lewicy Aleksander Kwaśniewski zdobył w województwie prawie 64% głosów (trzeci wynik w kraju). W kolejnych wyborach parlamentarnych koalicja SLD–UP w obu okręgach (Elbląg i Olsztyn) w województwie uzyskała ponad 47% głosów, przy 41% w skali ogólnopolskiej. Oznaczało to umocnienie sympatii lewicowych na Warmii i Mazurach. Znaczna część działaczy UW przeszła do nowo powstałej Platformy Obywatelskiej. Ponadto na scenie pojawiło się Prawo i Sprawiedliwość, które przejęło niektórych polityków AWS. W efekcie Unia Wolności postanowiła nie wystawiać własnej listy partyjnej w wyborach samorządowych 2002 roku, a jej działacze znaleźli się na listach SLD–UP.



Zdaniem przewodniczącego UW Zbigniewa Dąbkowskiego, elektorat Unii był zbyt słaby, by zapewnić partii wygraną<sup>[12]</sup>.

**Tabela 16.7. Komitety, które zarejestrowały listy kandydatów do sejmiku województwa warmińsko-mazurskiego w 2002 r. (w nawiasie liczba kobiet).**

| Numer listy              | Nazwa komitetu                                       | Liczba list | Liczba kandydatów |
|--------------------------|------------------------------------------------------|-------------|-------------------|
| 1                        | Liga Polskich Rodzin                                 | 5           | 60 (23)           |
| 2                        | Samobrona Rzeczypospolitej Polskiej                  | 5           | 44 (11)           |
| 3                        | Sojusz Lewicy Demokratycznej – Unia Pracy            | 5           | 60 (20)           |
| 4                        | Unia Samorządowa                                     | 3           | 15 (11)           |
| 5                        | Alternatywa Partia Pracy                             | 5           | 56 (24)           |
| 6                        | Polskie Stronnictwo Ludowe                           | 5           | 46 (4)            |
| 7                        | Konserwatywno-Liberalna Partia Unia Polityki Realnej | 5           | 25 (7)            |
| 8                        | Antyklerykalna Polska                                | 1           | 5 (0)             |
| 9                        | Razem Polsce                                         | 2           | 11 (6)            |
| 10                       | Platforma Obywatelska – Prawo i Sprawiedliwość       | 5           | 47 (10)           |
| 11                       | Konfederacja Ruch Obrony Bezrobotnych RP             | 4           | 33 (16)           |
| 12                       | Krajowa Partia Emerytów i Rencistów                  | 5           | 60 (23)           |
| Suma w skali województwa |                                                      | 50          | 462 (155)         |

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PKW.

Z nowych graczy na scenie należy wskazać koalicję PO–PiS (głównie członkowie UW i AWS). Z dawnego Przymierza Społecznego PSL postanowiło startować pod własnym szyldem, podobnie jak Krajowa Partia Emerytów i Rencistów. Natomiast Unia Pracy przyłączyła się do SLD. Warto zaznaczyć, że na listach wyborczych znajdowała się informacja, jaka organizacja popiera daną kandydaturę. W przypadku list SLD–UP przy wszystkich osobach był to Sojusz Lewicy Demokratycznej – brak było nazwisk wspieranych przez UP i UW.

[12] W koalicji z SLD?, „Gazeta Wyborcza.Olsztyn”, 10.06.2002.

Liga Polskich Rodzin w okręgu nr 1 na pierwszej pozycji wystawiła Bogusława Rogalskiego, który także ubiegał się o urząd prezydenta Olsztyna. W wyborach prezydenckich zdobył 3590 głosów (8,94% – czwarte miejsce), natomiast w sejmikowych – 5995 i mandat uzyskał. Samoobrona na jedyne wystawiła kandydata na senatora z 2001 r. Andrzeja Majchrzaka. Jedyneką SLD–UP był marszałek województwa Andrzej Ryński. Z drugiej pozycji kandydował wiceprzewodniczący sejmiku Zbigniew Puchajda (PPS), który uprzednio ubiegał się także o fotel senatora. Puchajda radnym nie został, a dwa mandaty dla SLD (oprócz Ryńskiego) zdobyli: przedsiębiorca-rolnik (w PRL kierownik dwóch PGR-ów) Bolesław Tołłoczko (poz. 6) i dyrektor Zespołu Szkół Gastronomiczno-Spożywczych w Olsztynie Edward Łoś (poz. 9). Jedyneką PSL był członek zarządu województwa B. Meina, jednak nie on gromadził najwięcej głosów na listę – najlepszy wynik osiągnął leśnik Ryszard Ziemblicki z drugiej pozycji, zaś Meina był dopiero czwarty. Jedyneką na liście PO–PiS była Monika Błażejczyk (PO; kandydowała do sejmu w 2001 r.), ale mandat zdobył z drugiej pozycji radny Olsztyna Jerzy Romaszko z PiS.

W okręgu nr 2 mandaty zdobyły jedyнки LPR – Krzysztof Napieralski i Samoobrony – Leszek Sargalski. W SLD–UP jedyneką był emerytowany pułkownik ludowego WP Bronisław Szatan, ale mandatu nie uzyskał. Najlepszy wynik osiągnął Zygmunt Komar zgłoszony przez UW (poz. 6), szef Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa. Mandaty uzyskali także: Jarosław Maśkiewicz (poz. 4) i Edward Radomski (poz. 2). Pierwszą pozycję w PSL otrzymał Zygmunt Kasprowicz, ale – pomimo dobrego wyniku indywidualnego – mandatu nie zdobył, gdyż ludowcy w tym okręgu osiągnęli najgorszy rezultat w województwie. W PO–PiS jedyneką był Krzysztof Kowalewski (PO), ale mandat uzyskał startujący z drugiej pozycji Wojciech Szadziwicz (PiS).

W okręgu nr 3 mandaty zdobyły cztery jedyнки – Witold Łada (LPR), Bogdan Aleksiejczuk (SRP), Henryk Horbaczewski (SLD–UP, drugi wynik listy) oraz Paweł Jankowski (PO). Jedyne w PSL mandat zdobył drugi na liście leśnik i radny powiatu braniewskiego Jan Bobek, który wyprzedził lidera Jerzego Konarzeckiego. Najlepszy wynik dla SLD–UP uzyskał przewodniczący sejmiku M. Sycz (UW). Trzeci wynik uzyskał Sławomir Jezierski, jednak wybrał fotel starosty elbląskiego i radną po nim w lutym 2003 r. została Jadwiga Król z Unii Pracy – piąty wynik, ósma pozycja na liście.

W okręgu nr 4, podobnie jak w poprzednim, cztery mandaty przypadły jedynkom. Radnymi zostali: Edward Przyłucki (SRP), Wiesław Kowalski (SLD, drugi wynik), Edward Adamczyk (PSL) i Mirosław Nowakowski (PiS). Natomiast najwięcej głosów na liście SLD–UP zdobył, umieszczony na szóstej pozycji, przedsiębiorca Eugeniusz Faj.

W okręgu nr 5, także cztery mandaty uzyskali liderzy list: Ewa Gutowska (SRP), Bożena Bagan (SLD–UP, drugi wynik), Adam Krzyśków (PSL) i Jerzy Gosiewski (PiS). Jedynie na liście Ligi Polskich Rodzin mandat uzyskał z drugiej pozycji Bogdan Nowacki, a nie jedynka – Jerzy Tyszewski. Najlepszy wynik dla SLD–UP osiągnął radny leśnik Julian Osiecki (UW) z czwartej pozycji.

**Tabela 16.8. Frekwencja oraz głosy ważne w wyborach do sejmiku województwa warmińsko-mazurskiego w 2002 r.**

| Okręg       | liczba uprawnionych | liczba wydanych kart | frekwencja | liczba oddanych głosów | liczba głosów ważnych | % głosów ważnych |
|-------------|---------------------|----------------------|------------|------------------------|-----------------------|------------------|
| 1           | 241 215             | 99 290               | 41,16      | 99 147                 | 86 830                | 87,58            |
| 2           | 232 464             | 116 888              | 50,28      | 116 730                | 98 395                | 84,29            |
| 3           | 259 882             | 110 660              | 42,58      | 110 426                | 97 110                | 87,94            |
| 4           | 165 887             | 77 668               | 46,82      | 77 563                 | 65 971                | 85,05            |
| 5           | 199 523             | 98 595               | 49,42      | 99 116                 | 82 772                | 83,51            |
| Województwo | 1 098 971           | 503 101              | 45,78      | 502 982                | 431 078               | 85,70            |

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PKW.

W podziale mandatów uczestniczyło pięć komitetów. Wybory wygrała koalicja SLD–UP zdobywając w skali województwa 32,05% głosów, co dało 13 mandatów. Na drugą Samoobronę głosowało 16,71% wyborców (5 mandatów). Podział mandatów został przedstawiony w tabeli 16.9, natomiast rozkład głosów w okręgach w tabeli 16.10. SLD–UP wygrało w każdym okręgu.

**Tabela 16.9. Podział mandatów i uzyskane głosy ważne w wyborach do sejmiku warmińsko-mazurskiego w 2002 r.**

| Komitet        | Liczba głosów  | % głosów     | Liczba mandatów | % mandatów    |
|----------------|----------------|--------------|-----------------|---------------|
| SLD-UP         | 138 162        | 32,05        | 13              | 43,33         |
| SRP            | 72 039         | 16,71        | 5               | 16,67         |
| PO-PiS         | 58 592         | 13,59        | 5               | 16,67         |
| LPR            | 56 886         | 13,20        | 4               | 13,33         |
| PSL            | 54 437         | 12,63        | 3               | 10,00         |
| <b>W sumie</b> | <b>380 116</b> | <b>88,18</b> | <b>30</b>       | <b>100,00</b> |

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PKW.

Z pięciu mandatów przypadających koalicji PO–PiS, cztery zdobyli kandydaci Prawa i Sprawiedliwości, w tym dwa nie będąc jedynekami listy. Natomiast spośród trzynastu mandatów uzyskanych przez SLD–UP, trzy zdobyli kandydaci Unii Wolności. Trzy mandaty unitów oznaczały, że wyborcom nie przeszkadzało ich (trwający już trzy lata) sojusz z postkomunistami. Elektorat Unii Wolności okazał się bardziej lewicowy niż elektorat nowego ugrupowania Platformy Obywatelskiej, która w koalicji z PiS uzyskała tylko jeden mandat. W 2002 roku wydawało się, że nie ma miejsca dla PO na warmińsko-mazurskiej scenie politycznej. Rzeczywisty (partyjny) podział mandatów był następujący: SLD–UP 10, Samoobrona 5, PiS 4, LPR 4, PSL 3, UW 3, PO 1.

Z danych PKW podanych po wyborach samorządowych wynikało, że nieważnie oddanych głosów w wyborach do sejmiku było prawie 15%. Ponadto prawie 12% wyborców nie miało swojego przedstawiciela w sejmiku (głosowało na partie nieuzyskujące mandatu). Oznacza to, że prawie 123 tys. osób oddało głos „zmarowany” lub nieważny, co stanowiło około 24% ogółu głosujących.

**Tabela 16.10. Wyniki wyborów do sejmiku w poszczególnych okręgach województwa warmińsko-mazurskiego 2002 r.**

|        | Okręg nr:     | 1      | 2      | 3      | 4      | 5      |
|--------|---------------|--------|--------|--------|--------|--------|
| SLD-UP | Liczba głosów | 29 837 | 30 871 | 32 892 | 19 709 | 24 853 |
|        | % głosów      | 34,36  | 31,37  | 33,87  | 29,88  | 30,03  |
| SRP    | Liczba głosów | 10 900 | 17 801 | 17 933 | 11 652 | 13 753 |
|        | % głosów      | 12,55  | 18,09  | 18,47  | 17,66  | 16,62  |
| PO-PiS | Liczba głosów | 13 616 | 14 026 | 13 036 | 7 372  | 10 542 |
|        | % głosów      | 15,68  | 14,25  | 13,42  | 11,17  | 12,74  |
| LPR    | Liczba głosów | 12 983 | 14 023 | 11 299 | 6 816  | 11 765 |
|        | % głosów      | 14,95  | 14,25  | 11,64  | 10,33  | 14,21  |
| PSL    | Liczba głosów | 8 612  | 9 735  | 12 946 | 11 040 | 12 104 |
|        | % głosów      | 9,92   | 9,89   | 13,33  | 16,73  | 14,62  |

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PKW.

W wyniku wyborów dotychczasowa koalicja, tzn. SLD-UP-UW-PSL utrzymała większość w sejmiku, zdobywając szesnaście mandatów. Marszałek Ryński planował jednak maksymalne osłabienie prawicowej opozycji (jako rewanż za izolację SLD w 1998 r.) i do koalicji zaprosił Samoobronę RP<sup>[13]</sup>. Umowa została zawarta i nowa koalicja dysponująca 21 mandatami dokonała następującego podziału stanowisk: marszałek A. Ryński (SLD), wicemarszałkowie – A. Majchrzak (Samoobrona) i Adam Filipowicz (PSL), członkowie zarządu – Janusz Cichoń (UW) i Bożena Wrzeszcz-Zwada (SLD) oraz M. Sycz (UW, przewodniczący sejmiku), E. Adamczyk (PSL), E. Przyłucki (Samoobrona) i H. Horbaczewski (SLD) jako wiceprzewodniczący<sup>[14]</sup>. LPR, PiS i PO zostały zmarginalizowane.

## Podsumowanie

Porównując dwie elekcje z 1998 i 2002 roku należy zauważyć, że zmniejszyła się liczba miejsc w sejmiku a zwiększyła liczba startujących komitetów. Tym

[13] *Podzielą się władzą?* „Gazeta Wyborcza. Olsztyn”, 4.11.2002.

[14] *Władze sejmiku*, „Gazeta Wyborcza. Olsztyn”, 18.11.2002.

samym szanse uzyskania mandatu są mniejsze. W 1998 r. dominacja dwóch największych partii była druzgocąca – razem zdobyły ponad 60% głosów. W 2002 r. odsetek ten spadł do poziomu poniżej 50%.

**Tabela 16.11. Indeks rywalizacyjności i efektywnej liczby partii: efekty wyborów do sejmiku warmińsko-mazurskiego.**

| Wyszczególnienie                     | 1998        | 2002           |
|--------------------------------------|-------------|----------------|
| Poparcie dla pierwszego komitetu (%) | 33,17 (SLD) | 32,05 (SLD–UP) |
| Poparcie dla drugiego komitetu (%)   | 28,76 (AWS) | 16,71 (SRP)    |
| Stopień rywalizacyjności             | 0,87        | 0,52           |
| ELP                                  | 3,28        | 3,51           |

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PKW.

Indeks efektywnej liczby partii (komitetów) w sejmiku województwa w 1998 r. wyniósł 3,28, zaś w 2002 – 3,51. Indeks agregacji spadł z 9,45 dla SLD w 1998 r. do 8,66 dla SLD–UP w 2002 roku. Idealny indeks rywalizacyjności wynosi 1. Im mniejsza wartość, tym mniejszy poziom rywalizacyjności i jednocześnie występuje większa przewaga partii wygrywającej wybory. Mając na względzie powyższe wskaźniki, można stwierdzić, że wybory w 2002 roku zostały zdominowane przez SLD–UP. Inne ugrupowania – pomimo ich wzrastającej liczby – grały na korzyść lidera. Przyczyną takiego stanu rzeczy mogła być znana marka. SLD był na rynku politycznym od wielu lat. Debiutantami w 2002 roku byli: Samoobrona, Liga Polskich Rodzin, Prawo i Sprawiedliwość oraz Platforma Obywatelska. Efekt nowości przyniósł korzyści SRP i LPR. Natomiast PO i PiS, jako partie powstałe na gruzach AWS i UW, były raczej traktowane jako ugrupowania skompromitowane i zużyte władzą. Jak pokazały kolejne elekcje, Prawo i Sprawiedliwość miało niezbyt duży, ale stabilny elektorat, natomiast Platforma Obywatelska powoli zaczęła przejmować działaczy i wyborców dawnej Unii Wolności (szczególnie po jej przekształceniu w demokraci.pl) oraz tracącego na popularności SLD.